

Kannanotto kuvantamiskeskusten palvelurakennemuutoksesta koskien suun terveydenhuollon kuvantamistutkimuksi

Kuvantamiskeskusten palvelurakennemuutos koskee suun terveydenhuollon osalta panoraamaröntgen-kuvantamista (PTG), ei intraoraalikuvantamista. Tällä hetkellä PTG-laitteita on Pohjois-Savon hyvinvointialueella suun terveydenhuollon yksiköissä tai niiden välittömässä läheisyydessä seuraavasti (suluissa tutkimusten määrä vuodessa):

Kiuruvedellä (500)

Iisalmessa (noin 1000, tällä hetkellä laitteisto rikki)

Nilsissä (424) > laite siirretty Juankoskelle 05/2023

Siilinjärvellä kaksi (1540)

Pielavedellä (430)

Suonenjoella (352)

Kuopiossa Savotalolla (4962) ja KYS:ssä (2066)

Leppävirralla (383)

Varkaudessa (1114)

Lapinlahdella (577)

Perusterveydenhuollon suunterveydenhuollon organisaatiossa kuvantamiskeskusten palvelurakennemuutoksen suunnitelma siirtää PTG-laitteet kuvantamiskeskuksiin on herännyt suurta huolta. Tämä tarkoittaa, että PTG-laitteita olisi jatkossa kokoaikaisesti vain KYSissä (2 kpl), Siilinjärvellä, Iisalmessa ja Varkaudessa kussakin yksi kpl. Lisäksi liikkuva yksikkö palvelisi satunnaisesti osassa maakuntaa (Lapinlahti, Pielavesi, Juankoski ja Suonenjoki). Alustavan tiedon mukaan laitteiden siirtäminen aiheuttaa jo kymmenien tuhansien eurojen kustannuksia.

Panoraamatomografia eli hampaiston panoraamakuvaus on hammaslääketieteessä yleisin kuvantamistutkimus intraoraalikuvantamisen rinnalla, ja se on oleellinen osa laadukasta tutkimusta. Tyypillisesti pienilläkin yksityisillä hammaslääkärivastaanotoilla on jo vuosikymmenien ajan ollut oma PTG-laite käytössä. PTG-kuvantamista pyydetään muun muassa oikomishoidon, osteoporoosilääkityksen, infektiotutkimus-, viisaudenhammaskirurgia-, parodontiitti-, kasvojen alueen trauma-, purentafysiologisten sekä useiden päivystyspotilaiden tutkimukseen ja hoidon suunnittelua varten. PTG-kuvantaminen ei sovi muuhun kuin hammaskuvantamiseen. Suun terveydenhuollossa PTG-kuvien tarve on usein kiireellinen ja kuva tarvitaan nopeasti diagnostiikan tueksi sekä hoitopäätöksen tekemiseen. Röntgenkuvien lausuminen on jokaisen peruskoulutetun hammaslääkärin työtä, suurradiologia konsultoidaan tarvittaessa. PTG-lähete ja tutkimusajanvaraus tehdään jo nyt suurimmassa osassa yksiköistä eri ohjelmassa kuin mihin potilastietojärjestelmään kuva lausutaan. Uudistuksen toteutuessa lähete tehtäisiin yhdessä ohjelmassa, lausunto olisi toisessa ja suurimmassa osassa yksiköistä kumpikaan edellä mainituista ei ole suun terveydenhuollon potilastietojärjestelmä.

Mikäli kuvantamiskeskusten palvelurakennemuutos toteutuu suunnitellusti, sillä on merkittäviä vaikutuksia suun terveydenhuollon toimintaan ja heijastevaikutuksia myös erikoissairaanhoidon sekä kuvantamiskeskusten toimintaan, pahimmillaan potilasturvallisuuteen.

Suunnitellusta muutoksesta tulevat kärsimään potilaat, eniten päivystyspotilaat ja oikomishoidossa olevat lapset sekä heidän töistä poissaolevat vanhemmat. PTG- ja lateraalikalokuva ovat välttämättömiä röntgentutkimuksia oikomishoidon suunnittelua varten. Kasvojen tai kaulan alueen turvotus- tai tapaturmapotilaiden kohdalla PTG-kuvaus on välttämätön päivystyksellisesti

hoitokäyntiä edeltävästi. Erikoissairaanhoito väistämättä kuormittuu, mikäli perusterveydenhuollossa PTG-kuvantaminen ei onnistu tai siitä aiheutuu merkittävää viivettä. Pahimmillaan hammasperäiset infektiot leviävät nopeasti ja voivat potentiaalisesti uhata potilaan henkeä; potilaan hoitoon pääsyä ei voi viivästyttää ajeluttamalla potilasta kohteesta toiseen röntgenkuvan saamiseksi. Ilman PTG-kuvaa mahdollinen erikoissairaanhoidon konsultointi hankaloituu olennaisesti ja hoidon aloittaminen viivästyy. Esimerkiksi; potilas hakeutuu hammaslääkärille Pielavedellä päivystysasiassa, hammaslääkäri toteaa kuvantamistarpeen. Tällä hetkellä potilas kuvataan ja hoidetaan Pielavedellä yhdellä käynnillä yhden lääkärin toimesta. Jatkossa potilas ohjattaisiin PTG-kuvaan lähimpään käytettävissä olevaan yksikköön (Siilinjärvi tai KYS), jossa ilmeisesti uudistuksen mukaisesti tulisi jatkohoito järjestää, koska potilasta ei voida siirtää takaisin Pielavedelle hoitoa varten. Tässä mallissa potilasta hoitaa kaksi hammaslääkäri/hoitaja-työparia sekä kuvat lausuva radiologi.

On selvää, ettei uudistuksessa ole arvioitu, kuinka hammaslääkäriresurssit riittävät ja ovatko ne oikeassa paikassa. Tietojemme mukaan KYSin suupolia ei uudistuksen suunnitteluvaiheessa ole kuultu. Kokonaiskustannukset tulevat lisääntymään ja potilaan hoito hankaloitumaan. 500 potilaan kuljettaminen Kiuruvedeltä lisaan edestakaisin maksaa vähintään 25 000,-.

Uudistus toteutuessaan aiheuttaa myös virka-ajan ulkopuolisen päivystyksen käyntimäärien lisääntymisenä sekä mahdollisesti myös yöpäivystyksen määrän kasvuna - kaikkea ei ehditä hoitaa virka-aikaan. Suun terveydenhuollon virka-ajan ulkopuolinen päivystys on järjestetty PSHVA:lla ostopalveluna, jolloin myös työn lisääntyessä hintalappu ostopalvelulle kasvaa.

Jo nyt kuormittunut suunterveydenhuolto - niin perusterveydenhuollon kuin erikoissairaanhoidon puolella - kuormittuu lisää. Kuvantamiskeskusten kulut ehkä pienenevät, mutta kokonaiskustannukset, potilaiden siirrot/siirtymiset, vanhempien poissaolot töistä ja suun terveydenhuollossa kiireelliseen hoitoon tarvittava resurssi kasvavat; kokonaiskustannukset kasvavat, maksaja on muu kuin kuvantamiskeskus.

Esitämme, että PTG-laitteet sijoitetaan uudistuksessa suun terveydenhuollon yksiköihin vastaavasti kuin intraoraalilaitteet, eikä laitesiirot lähdetä toteuttamaan.

Vaihtoehtoiset kustannukset laitteiden sijoittamisesta suunterveydenhuollon yksiköihin ja suun terveydenhuollon ammattilaisten kouluttaminen kuvantamistutkimuksiin sekä hoitopolkujen sujuvuus tulee arvioida uudelleen.

Kuopiossa 7.7.2023

Minna Jakonen, plm	Miika Hyvönen, vara-plm	Anu Muraja-Murro, plm
Riikka Runtti, plm	Keijo Eskola, vara-plm	Sofia Marttila, lm
Riikka Ruotsalainen, lm	Tanja Issukka, lm	(JUKO, LS)

Pohjois-Savon hyvinvointialueen vastaavat hammaslääkärit